

Ūtethyo Kuma Īlū

Kīandīkīwe
nī Watson Goodman

Nīyamana—Tikyakūthoosya

“ŪTETHYO KUMA ĪŪLŪ” nĩ ūkolany’o wa mĩsoa ĩla ĩthengeanĩe ya maandĩko kwa momanyisyo kuma ilungunĩ syĩ kĩvathũkan’yo sya Mbivilia. Nĩ ngũĩkĩĩa kĩkĩĩthya kĩseo kya maandĩko nĩ Mbivilia mwene.

“Ndeto ya Ngai yũkaa kuma ĩũlũ” na nĩ ūtethyo mũnene wa ngoo ĩla syĩna nzaa na waoni wa Ūlũngalu. Yĩla mũndũ waumbũla, na kũlwa nĩ naĩ, na kũmũthokya Mwĩaĩi Yesũ Klisto ekale ngoonĩ yake, na kũĩkĩĩa na ngoo yonthe nthĩnĩ wa Mwĩaĩi Yesũ Klisto ta mwovosya Mwĩaĩi akeyonan’ya kwake mwene na Kũete Ūtanu na mũuo ngoonĩ ya Mwĩtikĩli. Namanyie ũu mwakanĩ wa 1937 na ndaatũla wĩw’ano ũũ wa ũsengyo na mwĩaĩi kuma ĩvinda yĩu. Nĩũkũlya we wĩĩnengane kwake ta mwovosya waku na mwĩaĩi oyu, ethĩwa ndwaaĩka ou vau mbeenĩ.

— Watson Goodman (1920-2002)

WENDO WA NGAI

1

Yoana 3:16

Nündū Ngai nīwendete nthī, nīwanenganie Mwana wake e ūmwe, nī kana o ūla ūmwītikilaa ndakae, īndī ethīwe na thayū ūtathela.

Yoana 13:1

Na mboka ya vasaka ītanavika, Yesū nīwesī kana saa wake nī mūviku aume kūū nthī athi kwa Asa, na kwa kwīthīwa nīwame-ndie ala make me kūū nthī, ame-ndie kūvika mūminūkilyo.

Ūvuan'yo 1:5

Na kuma kwa Yesū Klīsto, ngūsī yī kīthito, na mūsyawa

wa mbee wa akw'ū, na mūnene wa asumbī ma nthī. Kwa ūsu ūtwendete, na kūtūthasya na nthakame yake tume nainī sitū.

1 Yoana 4:8, 9

Ūla ūtendanaa ndamwīsī Ngai; nündū Ngai nī wendo. Ūndūnī ūū wendo wa Ngai nīwonanītw'e kwitū, nündū Ngai nīwamūtūmie Mwana wake kūū nthī, ūla wasyaiwe e ūmwe, nī kana twīthīwe na thayū kwondū wake.

Alomi 5:8

Īndī Ngai nīwonanīsyē wendo wake mwene kwitū, atī yīla twaī athe, Klīsto akw'a kwondū witū.

Yoana 14:9, 10a

Yesū amwīa, Nai vamwe ne-nyu ivinda yīu yonthe, na ndūmbīsī, Vilivu? ūla wambonie nī-wamwonie Asa; wīasya ata indī, Twon'ye Asa? Ndwitīkilite kana nyie nī nthīnī wa Asa, na Asa e nthīnī wakwa? . . .

Mathayo 1:22, 23

Na ūu w'onthe ūtw'ikīte, nī kana wīanīw'e ūla waneeniwe nī Mwīaii na kanyw'a wa mwa-thani, akyasya, Sisyā, mwīitu ake-thīwa e ivu, na akasyaa kavīsī, Nako syitwa yako makaketa I-manueli; na ūalyūlo wayo nī, Ngai vamwe naitū.

Yoana 1:1 na 14

Mwambililyonī kwaī Ndeto, na īla Ndeto yaī vamwe na Ngai, na īla Ndeto yaī Ngai. . . Na ī-la Ndeto yatw'ika mwīi na ya-tūa katī waitū (na ithyī twoona ūtheu mūtisu wake, ūtheu mūtisu ta wa ūla wasyaiwe weka auma kwa Asa), ausūite mumo na w'o.

1 Timotheo 3:16

Na vate ngananio nzama ya kūmūkīa Ngai nī nene; We ūla wonaniw'e e na mwīi, Atalīlwa ūlūngalu vevanī, Ooneka nī alai-ka, Atavanw'a kwa Andū-mambaī-ingī, Eetikīlwa kūū nthī, Atwawa iūlū ūtheunī mūtisu.

1 Yoana 4:15

O ūla wumbūlaa kana Yesū nī Mwana wa Ngai, Ngai nūtwie nthīnī wake, nake atwīe nthīnī wa Ngai.

Akolosai 2:9

Nūndū wianū w'onthe wa Ū-Ngai ūtwīe nthīnī wake e o na mwīi.

Mathayo 8:29

Na sisya, makaya, makyasya, Ithyī twī ūndū naku wa kī, we Mwana wa Ngai? Nīwooka vaa kūtūthīn'ya ivinda yīte iviku?

Luka 1:35

Na mūlaika amūsūngīa, amwīa, Veva Mūtheu akooka iū-

lū waku, na vinya wa Ūla Wī Iū-lū wa Onthe akakwikīa muunyi: kwondū wa ūu kīla kītheu kisya-wa kīketawa Mwana wa Ngai.

Yoana 10:36, 37

Mwīneenea ūla wavathaniw'e na watūmiwe kūū nthī nī Ithe, Nūkūumana; nūndū nīnaisye, Nī Mwana wa Ngai? Ethīwa ndyī-kaa mawīa ma Asa wakwa, mūi-kambītikile.

Mathayo 17:5

Akīneena, sisya, ithweo itisūku yamekīa muunyi: na sisya, wasya wauma ithweonī, ūkyasya, Ūū nī-we Mwana wakwa mwendwa, ūla nendeew'e nīwe; mwīw'ei we.

Yoana 11:25

Yesū amwīa, Ninyie ūthayū-
kyo, na ninyie thayū: ūla ūmbītī-
kīlaa, o na ethīwa nūnūkw'a, a-
keethīwa na thayū.

Yoana 13:13

Inyw'ī mwīmbīta, Mūmanyī-
sya, na Mwīaīi: na mwīasya nesa;
nūndū nīw'o ninyie.

Yoana 8:23

Na amea, Inyw'ī mwī ma ī-
theo; nyie nī wa īlū: inyw'ī mwī
ma nthī īno; nyie ndi wa nthī
īno.

Yoana 4:25, 26

Ūla mūndū mūka amwīa, Nī-
nīsī kana Masia nīwūkīte (ūla

wītawa Klīsto): nake ooka, aka-
tūtavya maūndū onthe. Yesū a-
mwīa, Ninyie we ūla ūnūneena
naku.

Yoana 10:7

Na īndī Yesū amea īngī,
Nī w'o, nī w'o, nīngūmwīa, Nyie,
ninyie mūomo wa malondu.

Yoana 8:58

Yesū amatavya, Nī w'o, nī
w'o, nīngūmwīa, Nī kw'o naī,
Avalaamu atanamba ūsyawa.

Yoana 6:35

Yesū amea, Nyie, ninyie kīmū-
tū kya thayū: ūla wūkaa kwakwa
ndakew'a nzaa, na ūla ūmbītī-
kīlaa ndakew'a waūni o na īndī.

Mathayo 20:30 na 34

Na sisya, andu elĩ ililinda mekalĩte ũtee wa nzĩa, nao meew'a kana Yesũ nũvĩtĩte, maneena na mawasya manene, makyasya, Mwĩaiĩ, twĩw'ie tei, we mwana wa Ndaviti. . . Na Yesũ, nũndũ wa kũmew'ĩa tei, amakiita metho; na oyu manengwa kwona, na mamũatĩia.

Luka 5:4-6

Na amina ũneena, amwĩa Simoni, Twaa ngalawa vala ve kyũngũ, mũlikye itei syenyu nĩ kana mũkwatye. Na Simoni amũsũngia, amwĩa, Mwĩaiĩ, tũtehisye wĩa ũtukũ w'onthe, na tũi-

nakwatya kĩndũ: ĩndĩ ũndũ wa ndeto syaku nĩngũlikya itei. Na meeka ũu, makwatya makũyũ maingĩ; na itei syoo syambĩlilya kũtw'ikanga.

Mathayo 14:19-21

Na ameaĩa makomano mekale nthĩ nyekinĩ; na oosa ila imũtũ itano na ala makũyũ elĩ, na ang'e-lela ĩtunĩ, aiathima, na aitolanga, na anenga amanyĩw'a make ila imũtũ, na amanyĩw'a manenga makomano. Na onthe maya, mavũna: na moosa ũtialo wa ilungu isu ndile, ikavũ ĩkũmi na ilĩ syausũa. Na ala maĩe maĩ andũ ta ngili itano, eka aka na syana.

6 YESŪ KLISTO NĪ MŪMBI NA MWĪAĪ

Alomi 14:9

Nūdū kwondū wa ūu Klīsto nīwakwie na eethīwa thayū ingī, nī kana ethīwe Mwīaī wa ala akw'ū na wa ala me thayū.

Aevelania 1:2

Ngai. . . Mūminūkilyo wa mīthenya īno nūneenete naitū nthīnī wa Mwana wake, ūla wamwiie ethīwe mūtīwa wa syīndū syonthe, na kwondū wake oombie nthī syonthe.

Akolosai 1:16

Nīkwīthīwanthīnī wake syīndū syonthe nīsyoombiwe, sya ītunī na sya kūū nthī, syīndū ila syo-

nekaa na ila itonekaa, ethīwa nī ivīla sya ūsumbī, o na mosumbī, o na monene, o na mokūmū; syīndū syonthe nīsyoombiwe nīwe, syīthīwe syake.

Yoana 1:3

Syīndū syonthe nīsyatw'īkīthiw'e nīwe; na ate vo vati kīndū o na kīmwē kyaatw'īkīthw'a katī wa ila syatw'īkīthiw'e.

Meko ma Atūmwa 2:36

Kwondū wa ūu nyūmba yonthe ya Isilaeli īmanyē vyū, kana Yesū ūsu ūla inyw'ī mwamwambie, Ngai nūmūt'īte ethīwe Mwīaī, na ingī ethīwe Klīsto.

Mathayo 25:32

Na mbee wake nikomban'wa mbaĩ syonthe: nake nūkamava-
than'ya aa na aya, tondū mūi-
thi ūvathanasya malondu na
mbūi.

Yoana 5:22

Nūndū Īthe ndasililaa mūndū,
īndī anengete Mwana ūsili w'o-
nthe.

Meko ma Atūmwa 10:42

Nake atwīaīe tūtavan'ye kwa
andū, na kūneena ūkūsī kana
ūsū nīwe wīitwe nī Ngai ethīwe
Mūsili wa ala me thayū na wa a-
la akw'ū.

Alomi 2:16

Mūthenya ūla Ngai ūkasilīla
syīmbithī sya andū, kwa nzīa ya
Yesū Klīsto, kwīanana na ūvoo
mūseo wakwa.

2 Timotheo 4:1

Nīkwīaīa mbee wa Ngai, na
mbee wa Klīsto Yesū, ūla ūka-
silīla ala me thayū na ala akw'ū,
o na īngī ūndū wa kumīla kwake
na ūsumbī wake.

Alomi 14:10

Īndī we, wīsilīla mwana-a-au
nūndū wa ki? wana īngī we, wī-
vūthīsyā mwana-a-au kī? nūndū
ithyonthe tūkaūngama mbee wa
kīvīla kya sila kya Ngai.

8 ŪVONOKYO NO NTHĪNĪ WA KLĪSTO WEKA

Alomi 3:24

Nī kūtalilwa ūlūngalu mana nī mumo wake kwondū wa wovosyo ūla wī nthīnī wa Klīsto Yesū.

Yoana 14:6

Yesū amwīa, Nyie, ninyie nzīa, na ninyie w'o, na ninyie thayū: vai mūdū wūkaa kwa Asa, ate-sile kwakwa.

Yoana 8:24

Nūdū wa ūu namwīa, kana mūkakw'a nānī syenyu: nūdū mwalea kwīfikīla kana ninyie we, mūkakw'a nānī syenyu.

Meko ma Atūmwa 4:12

O na kūti ūtangīo kwa ūngī o na wīwa w'onthe: nūdū kūti syī-

twa yīngī ītheo wa ītu, yīnenge-twe andū, yītwaile ithyī kūta-ngīwa nayo.

Aevelania 7:25

Kwondū wa ūu nake nūtonya kūmatangīa vyū ala mamūthengecaa Ngai mavīfile kwake, nūdū e thayū mīthenya yonthe kūmavoyeaa.

Aevelania 5:9

Na eanīw'a, atw'ika mwambīlilya wa ūtangīo wa tene na tene kwa onthe ala mamwīw'aa.

Yoana 10:9

Nyie, ninyie mūomo; ūla ū-nūūvotela vala nī, ūsu akatangī-wa, na akavota nthīnī na akau-maala, na akoona kya ūya.

Luka 19:10

Nündū Mwana wa mündū nī-wokie kūmantha na kūtangīa kīla kyaaie.

1 Akolintho 1:30

Indī nündū wake inyw'ī mū-nengetwe kwīthīwa nthīnī wa Klīsto Yesū, ūla ūtw'ītwe kwitū ūi ūla wumaa kwa Ngai, na ūlū-ngalu, na kūvathan'wa, na wovosyo.

Akolosai 1:12-14

Mūkīmūtūngīa Asa mūvea, ūla watūtwie aīlu twīthīwe osi ma ū-tīiwa wa atheu nthīnī wa kyei; ūla watūtangīe kuma vinyanī wa kīvindu na kūtūthamya na kūtūlikya ūsumbīnī wa Mwana

wake mwendwa; nake nthīnī wake twī na wovosyo witū, ūkeo wa naī sitū.

Tito 2:14

Ūla wenenganie mwene kwo-ndū witū, nī kana atwovosye kū-tumya mothūkunī onthe, na kwī-theesya andū methīwe make mwene, me na ūthangaau mawīa-nī ala maseo.

Ūvuan'yo 5:9

Nao meina wathi weū, makya-sya, Nīwaīle we kwosa yīla ivu-ku, na kumbūa mosiilo mayo: nī-kwīthīwa nīwooaiwe, na kūmū-thooea Ngai na nthakame yaku andū ma kīla mbaī, na kīthyomo, na ūko, na mīthemba.

10 KUVWIKWA KWA NAI NIKWA NTHAKAME YA YESŪ

Aeveso 1:7

Nake nthini wake twi na wovosyo witu kwondū wa nthakame yake, ūekeo, wa mavityo mitu, kwianana na ūthwii wa mumo wake.

1 Yoana 1:7

Indi ethiwa tūendaa na kyeni, tondū we wi kyenini, twi na mūamba ene kwa ene, na nthakame ya Yesū Mwana wake nitutheasya nai syonthe.

1 Vetelo 1:18, 19

Mūkimanya kana nīmwoovoiwe mume mwikalileni wenyu wa mana ūla mwoosie kuma kwa aaūmae menyu, na mūiaaovow'a na syindū ila syanangikaa, ta ve-

tha kana thaavu; indi mwovoe-tw'e na nthakame yi vata mūno, ta ya katena ka ilondu kate kawathe kana kaūdū nongi, nayo ni nthakame ya Klisto.

Alomi 5:9

Indi mbee mūno, yu tūtalilwe ūlūngalu nūdū wa nthakame yake, tūkatangiwa niwe kuma ūthatuni wa Ngai.

Aevelania 9:14

Ni mbee veana ata nthakame ya Klisto, ūla kwondū wa Veva wa tene na tene wenenganie mwene kwa Ngai ate kiema, kūtheasya wasya wa ngoo wenyu mume mawiani makw'u mūthūkūme Ngai ūla wi thayū?

UTANGIHO NŪNDŪ WA MŪIKIHO NTHINI WA KLISTO 11

Akalatia 5:6

Nūndū nthini wa Klisto Yesū kwaikwa kūiailya ūndū, kana kūlea kwaikwa; indī mūikīho ūla ūtethasya wīa kwondū wa wendo.

1 Yoana 5:4

Nūndū o kīla kīsyaitwe nī Ngai nīkīkīlasya nthī vinya: na kīla kīkīlasya nthī vinya, nī mūikīho witū.

Aeveso 2:8, 9

Nūndū nīmūtangiitwe na mumo kwondū wa mūikīho; naw'ondumite kwa inyw'i ene, nī mūthinzio wa Ngai; ti ūndū wa meko, kana kūikethiwe mūdū o na wīa kwīkathīa.

Yoana 20:31

Indī ii niandikitwe, nī kana mwitīkīle atī Yesū nīwe Klisto, Mwana wa Ngai; na ūndū wa kwitīkīla kwenyu mwīthiwe na thayū syitwanī yake.

Alomi 5:1

Indī twatalilwa ūlūngalu nūndū wa mūikīho, twī an mūuo na Ngai kwondū wa Mwīaii waitū Yesū Klisto.

Yoana 6:28, 29

Na kwondū wa ūu mamwīa, Twīika ata indī, kana twīkae mawīa ma Ngai? Yesū amasūngīa, amea, Ūū niw'o wīa wa Ngai, mūmwitīkīle ūla watūmiwe nīwe.

Aevelania 4:16

Nītūthengeee īndī na ūkūmbaũ kīla kīvīla kya ūsumbī kya mumo, nī kana twose īnee, na kwona mumo wa kūtūtethya īvinda ya vata.

Mathayo 18:11-14

Nūdū Mwana wa mūdū nīwokie kūtangīa kīla kyaite. Mwīona ata? ethīwa mūdū o na wīva e na malondu īana, na yīmwe yamo yikyaa, ndeūtia ala mīongo kenda na kenda, na akīthi iīmanī kūmantha yīla yau? Na ethīwa nūnūyona, nī w'o nīngūmwīa, nūnūyītania yīu mbee wa ala mīongo kenda na kenda

mate mau. No ta ūu ti kwenda kwa Īthe wenyu ūla wī ĩtunī, kamwe ka tūū tūnini kae.

1 Vetelo 1:3

Nakathwe Ngai, Īthe wa Mwīaī waitū Yesū Klīsto, ūla kwīanana na tei wake mwingī watūsyaie īngī twīthīwe na wīkwatyo wī thayū kwondū wa kūthayūūka kwa Yesū Klīsto kuma akw'ūnī.

Tito 3:5

Ti kwondū wa meko ma ūlūngalu, ala ithyī tweekie, īndī kwīanana na tei wake nīwatūtangīe, kwondū wa kūthambw'a kwa kūsyaawa īngī, na kūtwh'ikīthw'a eū nī Veva Mūtheu.

Mathayo 11:28

Ūkai kwakwa, inyw'onthe ala mūthīnīaa wīa na ala mwī na mīio mūito, nakwa ngamūthū-mūsyā.

Ūvuan'yo 22:17

Na Veva na mūtwawa measya, Ūka. Na ūla wīw'aa nīasye, Ūka. Na ūla wī na waūni, nīoke: o ūla ūnūkwenda, nīose manzī ma thayū mana.

Yoana 7:37

Na īndī mūthenya wa kūmina, mūthenya ūla mūnene wa mboka, Yesū aūngama na aneena na wasya mūnene, akasya, Ethīwa mū-

ndū o na wīva e na waūni, nīoke kwakwa anyw'e.

2 Akolintho 5:20

Na īndīno twī atūmwa kwondū wa Klīsto, o ta Ngai ūnūkwīsūvanīla kwitū: nītūūmwīsūva kwondū wa Klīsto, mwīw'anīthw'e na Ngai.

2 Timotheo 1:9

Ūla watūtangūie, na kūtwīta na wītano mūtheu, ti kwīanana na meko maitū tondū mailyī, īndī kwīanana na kwenda kwake mwene na mumo ūla twanengiwe nthīnī wa Klīsto Yesū mbee wa mavinda ma tene tene.

14 TI ANDŪ ONTHE NE SYANA SYA NGAI

Avilivi 2:15

Nĩ kana mwĩthĩwe mũtailĩĩlĩka ũthũku na mwĩ auu, syana sya Ngai ite na ũndũ ũtaile kafĩ wa ũsyao mũthũku na mũemu, naw'o nthĩnĩ waw'o nĩmwonekaa ta syeni kũũ nthĩ.

1 Yoana 3:10

Ūndũnĩ ũũ syana sya Ngai ni-kwonanw'a, o na syana sya ndevili: o mũndũ ũla ũtekaa ũlũngalu ti wa Ngai, o na ũla ũtamwendaa mwana-a-ĩthe.

Alomi 8:14, 15

Nũndũ onthe ala matongoeaw'a nĩ Veva wa Ngai, asu nĩ o ana ma Ngai. Nũndũ mũiaaosa

veva wa ũkombo ĩngĩ ũetae w'ĩa; ĩndĩ nĩmwoosie veva wa kũtuwa ana, kwondũ wa ũu nĩtwĩkaĩlaa, tũkyasya, Nau, Asa.

Yoana 1:12

Īndĩ onthe ala mamwosie, amanga ũkũmũ wa ũtw'ika syana sya Ngai, o ala metikĩlaa syĩtwa yake.

2 Akolintho 6:17, 18

Kwondũ wa ũu Umai kafĩ woo, na mwĩthĩwe mwĩvathanĩte nao, eneena ũu Mwĩaĩ, Na mũikakĩite kĩndũ kĩvuku; Nakwa ngamwoosa, Na ngeethĩwa ĩthe wenyu, Na inyw'ĩ mũkeethĩwa ana makwa, aũme na eĩtu, eneena ũu Mwĩaĩ, Mwene Vinya W'onthe.

Luka 21:34

Indī īsūvīei, ngoo syenyu itike-se kūemewa nī kūya mūno, na ūthengi, na mawīmakiō ma tha-yū ūū na mūthenya ūsu kūmūvikiā na kīthūlūmūko ta kītei.

Luka 1:15

Nīkwīthīwa akethīwa e mūne-ne methoni ma Mwīaiī, na mbi-nyu kana kīla kītoonasya ndakanyw'a; o na kuma īvunī ya nyinyia akeethīwa ausūitwe nī Veva Mūtheu.

Akalatia 5:19-21

Na yu mawīa ma mwīi nī moneku, nīmo aa: ūlaalai, ūvuku, mīmeo mīthūku, kūthaiha mī-

vw'anano, ūoi, ūmaitha, īteta, kī-wīu, mothiliku, ngananīo, ūtaanīsyō, momanyīsyō ma ūvūngū, mawendi, ūthengi, mboka itaile, na maūndū angī mailyī ta asu; kula kwī maūndū asu nīmūtaa mbee, o ūndū namūtaie, kana ala mekaa maūndū ta asu maikatiūwa ūsumbī wa Ngai.

Alomi 13:13, 14

Tūkinyae ūndū kwaile, ta twī mūthenya; ti mbokanī itaile na ūthenginī, ti mīmeonī mīthūku na ūlaalainī, ti kūtetanī na kīwīunī. Indī īvw'ikei Mwīaiī Yesū Klīsto, na ūndū wa mwīi, mūikese kūlilikana kwīka mawendi maw'o.

Aevelania 3:13

Indī taanai kīla mūdū na ūla ūngī mīthenya yonthe, o ĩvinda yīla yītawa Ūmūnthī; nī kana kūikethīwe ūmwe wenyu ūtw'ika mūmū kwondū wa ūke-ngani wa naī.

Aeveso 4:17-19

Na ĩndī nīneena ūu, na kūkū-sīa nthīnī wa Mwīaīi, kana kuma yu inyw'ī mūikaende ūndū A-ndū-ma-mbaī-ingī maendaa, na ūtumanu wa ilīko syoo, nūdū ūmanyi woo nīwīkīitwe kīvindu, mavathītwe kūasa na thayū wa Ngai, nūdū wa kūlea kūmanya

kūla kwī nthīnī woo, nūdū wa wūmū wa ngoo syoo; nao mavī-tūkīte kwīw'a, meenenganie mī-meonī mīthūku, meke ūvuku w'onthe na wendi.

1 Timotheo 1:12, 13

Nīmūtūngīa mūvea ūla wā-ndonyethisye, nake nī Klisto Ye-sū Mwīaīi waitū, nūdū nīwanda-lile kwīthīwa na kīthito akīndw'a wa kūmūthūkūma; o na kau na vu tene naī mūumi wa Ngai, na mūthīn'ya wa andū, na kūmekā naī: ĩndī nīneew'īwe tei, nūdū nīneekie ndesī ndanamba kwī-tīkīla.

Aeveso 5:6

Mündū ndakamūkenge na ndeto sya mana: nündū kwondū wa maündū aa ūthatu wa Ngai nūmokīaa ana ma ūlei.

Akalatia 6:7

Mūikakengeke; Ngai ndavūīawa ngūī: nündū o kīla mündū ūvuīaa, nokyo ūkaketha.

Yakovo 1:22

Indī ithīwai mwī eki ma ndeto, na ti ewi oka, mūkīlenga ene.

1 Akolintho 6:9, 10

Kana mūtyīsī kana ala mate na ūlūngalu matikatiīwa ūsumbī wa Ngai? Mūikakengeke: eki ma nāi na eītu, o na athaithi ma mī-

vw'anano, o na ilaalai, o na ala metusaa ta aka, o na ala meyīkaa nāi na aūme, o na ing'ei, o na ala me na itomo, o na anywi, o na aumani, o na avutani, maikatiīwa ūsumbī wa Ngai.

1 Yoana 3:7, 8a

Syana syakwa nini, mūiketīkīle mündū amwasye: ūla wīkaa ūlūngalu nī mūlūngalu, o ūndū we nī mūlūngalu: ūla wīkaa nāi nī wa ndevili; nündū ndevili atwīe ekaa nāi kuma mwambīlyonī.

Akalatia 6:3

Nündū ethīwa mündū eītalīlya kwīthīwa kīndū, nake ti kīndū, eīkenga mwene.

Alomi 8:6

Nündū kŭlilikana kwa mwī
nī kīkw'ū; īndī kŭlilikana kwa
Veva nī thayū na mūuo.

Alomi 5:12

Kwondū wa ūu, nündū wa mū-
ndū ūmwe nāi yalikile kŭū nthī,
na kīkw'ū kwondū wa nāi; na
kwa ūu kīkw'ū kyavikīa andū o-
nthe, nīkwīthīwa onthe nīmeekie
nāi.

Ūvuan'yo 21:8

Īndī ala makīaa, na ala matetī-
kīlaa, na ala mathatasya, na o-
aani, na ilaalai, na aoi, na athai-
thi ma mīvw'anano, na onthe ala
maneena ūvūngū, kīanda kyoo

kīkeethīwa īianī yīla yakanaa
mwaki na mūvilītī, nayo nī kī-
kw'ū kya kelī.

Yakovo 1:15

Na īndī ītomo yaya īvu, yīsyaa
aa nāi: na īla nāi yeana, īsyaaa
kīkw'ū.

Luka 15:32

Īndī nītwāilītwe nī kūtana na
kwīw'a mūyo: nündū mūinau ūū
aī mukw'ū, na nīwathayūūka: aī
mwau, na nīwaumbūka.

Alomi 6:21

Mwāi na ūsyao mwāū īvinda
yīu maūdūnī asu ala mūmewī-
aa nthoni yu? nündū mūminūkī-
lyo wa maūdū asu nī kīkw'ū.

Ūvuan'yo 1:18

Na nĩ Ūla wĩ thayũ; nakwa naĩ mũkw'ũ, na sisya, nĩ thayũ kũvika tene na tene, na nĩ na mbungũo sya kĩkw'ũ na sya vala maveva ma akw'ũ mekalaa.

Luka 7:14, 15a

Na athengeea akiita mũseke-seke: na ala makuĩte maũngama. Nake asya, Mwanake, nĩngũũta-vya, Ūkĩla. Na ūla waĩ mũkw'ũ ekala nthĩ, na ambĩlilya ūneena. . .

Yoana 10:17, 18

Kwondũ wa ūu Asa nũmbendete, nũndũ nĩngwia thayũ wakwa nthĩ, nĩ kana nĩwose ĩngĩ. Vai mũndũ ūnũũmbena thayũ, ĩ-

ndĩ no nyie ngũwia nthĩ. Nĩ na ū-kũmũ wa kũwia nthĩ, na nĩ na ū-kũmũ wa kũwosa ĩngĩ. Mwĩao ūũ noosie kwa Asa wakwa.

1 Akolintho 15:25, 26

Nũndũ mũvaka asumbike e we, kũvkia yĩla ūkamaia amaitha make onthe ungu wa nyaĩ syake. Mũmaitha wa mũminũkĩlyo ūla ūkanangwa nĩ kĩkw'ũ.

Yoana 11:43, 44

Na aneena maũndũ asu, aneena na wasya mũnene, Lasalo, umaala. Ūla eĩ mũkw'ũ aumaala, alingĩlitwe ngũa ya mathiko maũũ na moko; na ūthyũ wake wovetwe na kĩtambaa. Yesũ ame, Mũthasyei, na mũekei athi.

Yoana 13:34

Nĩngũmũnenga mwĩao mweũ,
atĩ mwendane inyw'ĩ kwa inyw'ĩ;
o ũndũ namwendie, nenyu mwĩ-
thĩwe mũkyendana o w'õ.

Maliko 10:17-21

Na akĩthi na nzĩa, mũndũ ũ-
mwe ooka vala ũĩ asemete, na a-
mũtulilya ndu, amũkũlya, Mũ-
manyĩsya mũseo, nĩke ũndũ wĩ-
va nĩ kana nĩtĩwe thayũ ũtathe-
la? Na Yesũ amũkũlya, Nĩkĩ
ũũmbĩta mũseo? kũĩ mũseo ate o
ũmwe, nake nĩ Ngai. Nũmĩsĩ ĩla
mĩao, Ndũkõae, Ndũkalaalae,
Ndũkõye, Ndũkaneene ũkũsĩ wa
ũvũngũ, Ndũkavutane, Taĩa au

na mwenyu. Nake amwĩa, Mũ-
manyĩsya, maũndũ asu onthe nĩ-
namakwatie kuma nĩ mũnini. Na
Yesũ aimũsisya amwenda, na a-
mwĩa, Ve ũndũ ũmwe ũtiele:
thi, ũkathõsye o ĩla wĩ nasyo, ũ-
nenge ngya, na ũkethĩwa na ũ-
thwii ĩtunĩ: na ĩndĩ ũkyũka, ũnga-
tĩe.

Mathayo 22:36-40

Mũmanyĩsya, mĩaonĩ, mwĩao
ũla mũnene nĩ wĩva? Na amwĩa,
Mwende Mwĩaii Ngai waku na
ngoo yaku yonthe, na thayũ wa-
ku w'onthe, na kĩlĩko kyaku kyõ-
nthe. Ūu nĩw'õ mwĩao ũla mũ-
nene na wa mbee. Na wa kelĩ

ũvw'anene naw'o, nĩw'o ũũ, Mwe-
nde mūtũi waku o tondũ wĩye-

ndete. Mĩao ĩsu ĩlĩ nĩyũmbanĩtye
ĩla mĩao yonthe na athani.

NDŪTONYA KWĪIVITHA KUMA VALA VE NGAI 21

Meko ma Atũmwa 17:24-28

Ngai ũla wombie nthĩ na syĩ-
ndũ syonthe ĩla syĩ vo, we, Mwĩ-
ĩi wa itũ na nthĩ, ndekalaa nyũ-
mbanĩ syakĩtwe na moko; o na
ndathũkũmawa nĩ moko ma a-
ndũ, ta wĩ na vata wa kĩndũ, nĩ-
kwithĩwa nĩwe ũnengae onthe
thayũ, na mĩthũmũ, na syĩndũ
syonthe; na oombie mbaĩ syo-
nthe sya andũ kuma mũndũnĩ
ũmwe, matũae ĩlũlũ wa nthĩ yo-
nthe, atw'ite mavinda moo ala
wambie ũtw'a, na mĩvaka ya ma-
wĩkalo moo; nĩ kana mamũma-

nthe Ngai, o na ethĩwa nĩmato-
nya ũmũmantha maimũvavata
mamwone, o na kau nde kũasa
na kĩla ũmwe waitũ: nũndũ twĩ
thayũ, na nĩtũũthi, na twĩ na
mwĩkalĩle witũ nthĩnĩ wake; o
tondũ atili amwe menyu ma mba-
thi maisye.

Aevelania 4:13

Na vai kĩndũ kyũmbe kĩtau-
mĩlĩte mbee wake: ĩndĩ syĩndũ
syonthe nĩ nthi na kumĩlw'a me-
thonĩ ma ũla wĩ na maũndũ
maitũ.

ÚSILÍLO WA TENE NA TENE KWA ALA MATAMWÍSÍ NGAI

Úvuan'yo 20:15

Na ethíwa mündũ o na wíwa alea kwoneka aandíkitwe ívukuní ya thayũ, níwekiw'e ïianí ya mwaki.

Mathayo 13:41, 42

Mwana wa mündũ akatũma alaíka make, nao makoomban'ya molulutíkyo onthe maumw'e ũsumbíní wake, na ala mekaa mothũku, na makamekya ikoní ïene ne yí mwaki: vo vakethíwa kíño na kúvevetan'ya maeo.

Mathayo 18:8

Na ethíwa kw'oko kwaku kana kũũ kwaku níkũũkúlulutíkyá, kũtile, wíkye kũasa naku: ní ũ-

seo kwaku ũlike thayũní na kíthu kya kw'oko kana kya kũũ, kwí ũkíkwa wí na moko elí kana maũũ elí mwakiní wa tene na tene.

Mathayo 25:46

Na asu makathi makalika thínaní wa tene na tene; ïndí ala alũngalu makalika thayũní ũathela.

2 Vetelo 3:7

Índí matu ala me vo yu, na nthí, síiwe mwaki ũndũ wa ndeto o ísu, ikísúvíwa kúvika múthenya wa ũsililo na kwanangwa kwa andũ ala matamũkíaa Ngai.

Aevelania 9:27

Na o ūndū andū matw'īwe maiwe kūkw'a o īmwe, na ī-tina wa kūkw'a ūsililo.

Meko ma Atūmwa 17:31

Nīkwīthīwa nīwūte mūthenya ūla ūkasilila nthī yonthe na ū-lūngalu, kwa mūdū ūla wanyu-vie; nake amanengete andū o-nthe kūmanya, kwondū wa kū-mūthayūūkya kūmumya kwa a-akw'ū.

1 Yoana 4:17

Kwondū wa ūu wendo nī-wīanīw'e kwitū, nī kana twīi-thīwa na ūnyiau mūthenya wa ū-sililo; nūdū ūndū ūilyī we nī-w'o ithyī tūilyī kūū nthī.

Alomi 14:12

Kwa ūu īndī kīla ūmwe wai-tū akaumya ūvoo wake mbee wa Ngai.

2 Akolintho 5:10

Nūdū ithyī ithyonthe nītū-kaumīw'a mbee wa kīvīla kya sila kya Klīsto; nī kana kīla mūdū ose maūdū ala meeki-we e nthīnī wa mwīi, kwīana-na na ūndū wekie, o na ethīwa nī ūseo kana ūthūku.

2 Vetelo 2:9

Mwīaii nīwīsī nzīa ya kūma-vonokya ala mamūkīaa Ngai maume matatwanī, na kwīkalya ala mate alūngalu kūvika mū-thenya wa ūsililo masililwe.

2 Akolintho 9:15

Ngai natūngiwe mūvea kwondū wa mūthinzio wake ūtawetekaka.

Alomi 5:15

Indi ūla mūthinzio ndūilyi ta yila ivityo. Nūdū ethiwa aingi makwie ni ivityo ya ūmwe, mbee mūno mumo wa Ngai, na ūla mūthinzio nūdū wa mumo wa mūdū o ūmwe, Yesū Klīsto, waingiva kwa aingi.

1 Vetelo 5:5b

. . . nikwithiwa Ngai nūsiiaa ala mekwineveya, indi amane-ngae mumo ala menyivasya.

Meko ma Atūmwa 4:33

Na atūmwa maumya ūkūsi woo wa kūthayūka kwa mwiaii Yesū na vinya mūnene: na mumo mūnene wai iūlū wa onthe.

2 Akolintho 8:9

Nūdū nīmūumanya mumo wa Mwiaii waitū Yesū Klīsto, kana, o na kau ai mūthwii, atwika ngya kwondū wenyu, ni kana inywi kwondū wa ūkya wake mūtonye ūtwika athwii.

Alomi 9:16

Na kwa ūu ti wa ūla wendaa, kana wa ūla ūsembaa, indi ni wa Ngai ūla wīw'iaa tei.

Meko ma Atūmwa 3:19

Alyūlai ngoo, īndī, mwīthyūē, nāī syenyu syanangwe, nī kana kūtonye kūka mavinda ma ūvuūkyo kuma ūthyūnī wa Mwīāīi.

Luka 13:3

Nīngūmūtavya, Ti w'o: īndī mwalea kūalyūla ngoo, inyw'o-nthe mūkaanangīka o ta ūu.

Meko ma Atūmwa 17:30

Īndī mavinda ma ūlea ūmanya, Ngai etw'a ta ūteona; īndī yu e-meāīa andū onthe kūndū kw'o-nthe maalyūle ngoo.

Luka 15:7

Nīngūmūtavya, ta ūu vakeethī-wa ūtanu itunī nūndū wa ūmwe mwathe akīalyūla ngoo, kwī a-

la alūngalu mīongo kenda na kenda, ala mate vata wa kūalyūla ngoo.

Mathayo 3:2

Alyūlai ngoo; nūndū ūsumbī wa itu nī mūthengeeu.

2 Akolintho 7:10

Nūndū woo ūla Ngai wendete ūetae ūalyūlo wa ngoo kūvika ūtangīo, naw'o nī ūalyūlo ūtae-tae kwīlila: īndī woo wa nthī ūetae kīkw'ū.

Meko ma Atūmwa 2:38

Na Vetelo amea, Alyūlai ngoo, na mūivatiswa kīla mūndū syī-twanī ya Yesū Klisto, mwone ūe-keo wa nāī syenyu; na mūkoosa mūthīnzio wa Veva Mūtheu.

Mathayo 6:14

Nūdū ethīwa inywī mūka-
maekēa andū mavītyo moo, I-
the wenyu wa itunī akamūekēa
inywī.

Luka 24:47

Na kana ūalyūlo wa ngoo na
kūekēwa naī kūtavanw'e syītwa-
nī yake mbainī syonthe, kwa-
mbīlīlya Yelusaleme.

Meko ma Atūmwa 5:31

Indī we Ngai nūmūnenevetye
kw'okonī kwake kwa aūme, e-
thīwe Mūnene na Mūtangīi, a-
manenge Isilaeli ūalyūlo wa
ngoo, na ūekēo wa naī.

Yoana 8:11

Na amwīa, Vai ūmwe, Mwī-
aīi. Na Yesū amwīa, O nakwa
ndiūkūsīlīla: enda; na kuma yu
ndūkaaīke naī īngī.

Ūvuan'yo 3:20

Sisya, nīūngeme mūomonī na
kūvingūsyā: ethīwa mūdū o na
wīva akeew'a wasya wakwa na
Kūmbingūia mūomo, ngalika
kwake, na ngaīsanīa nake, na-
ke akaīsanīa nakwa.

Maliko 2:5

Na Yesū oona mūīkīio woo,
amwīa ūla waī na ūwau wa
kwaa mamutha, Mwana, naī
syaku nīsyāekwa.

KWIIVATHUKAN'YA KUMA MAUNDŪNĪ MA NTHĪ 27

Akolosai 3:2

Mosūaniō menyu malūme maundūnī ala me iūlū, na ti maundūnī ala me nthī.

Yakovo 4:4

Inyw'ī ilaalai, mūiīsī kana ūnyanya wa nthī nī ūmaitha na Ngai? Kwondū wa ūu o ūla ūkwenda kwithīwa e mūnyanyae wa nthī nūtw'ikite mūmaitha wa Ngai.

Tito 2:11, 12

Nūdū mumo wa Ngai nīwumilite, ūkietee andū onthe utangīo, ūkītūmanyīsyā atī tūlee maūdū onthe mate ma kūmūkīa Ngai na mawendi onthe ma

nthī, twīkalasye mathayū maitū na kīlīko kīaniū na ūlūngalu na kūmūkīa Ngai ivindani yī tūi.

Aeveso 5:11

Na mūikethīwe na mūamba na mawīa ma kīvindu mate na ūsyao, indī kavāa nī kūmakana'ya.

1 Yoana 2:15, 16

Mūikamyende nthī, o na syīndū sya nthī. Ethīwa mūdū o na wīva nūnūmyenda nthī, wendo wa Asa ndwī nthīnī wake. Nīkwīthīwa kīla kī kūū nthī, wendi wa mwīi na wendi wa metho na wīyian'yo wa thayū, ityuma kwa Asa, indī nī sya nthī.

Yoana 10:10

Kīng'ei kītyūkaa, ate o kana kyūye, na kūaa, na kwananga: nyie nīnookie kana methiwe na thayū, na īngī methiwe naw'o mwingī.

2 Akolintho 5:17

Na kwa ūu ethiwa mūdū o na wīva e nthīnī wa Klisto, nī kyūmbe kyeū: maūdū ala makūū nī mavītu; sisyai, nīmatw'ī-kīte meū.

1 Yoana 2:29

Ethiwa nīmwisī kana we nī mūlūngalu, manyai kana kīla mūdū wīkaa ūlūngalu nūsyaitwe nīwe.

1 Vetelo 1:23

Nūdū mūsyaitwe īngī, na ti kwa mbeū īla yanangīkaa, īndī nī īla ītanangīkaa, ūndū wa ndeto ya Ngai, īla yī thayū na yīkalaa.

1 Yoana 5:18

Nītwisī kana o mūdū ūla ūsyaitwe nī Ngai ndekaa naī; īndī ūla ūsyaitwe nī Ngai nīwisūvīaa mwene, na ūla mūthūku ndamūkiita.

Yoana 3:3

Yesū amūsūngīa, amwīa, Nī w'o, nī w'o, nīngūkwīa, Keka mūdū ūsyawa kuma īlū, ndatonya kwona ūsumbī wa Ngai.

**KUKWA KWA NAI—KUTHAYŪKA NTHINI
WA KLISTO**

29

Akalatia 5:24

Na ala ma Klisto Yesū nīma-
mbīte mwīi vamwe na mīmeo
na mawendi maw'o.

Akolosai 3:1

Ethīwa īndī mwathayūūkiw'e
vamwe na Klisto, manthai maū-
ndū ala me īūlū, vala Klisto ūi,
ailyi nthi ngali ya kw'oko kwa
aūme kwa Ngai.

Aeveso 2:1 na 6

Nake nīwamūthayūūkisye i-
nyw'i, yīla mwaī akw'ū kwondū
wa mavītyo menyu na naī sye-
nyu. . . naitū nthīnī wa Klisto

Yesū nīwatūthayūūkisye vamwe
nake, na kūtwikalya nthi vamwe
nake itunī.

1 Vetelo 2:24

Nake mwene akua naī sitū
mwīinī wake mūtīnī īūlū, nī ka-
na ithyī, tūkw'ite kwa naī, twī-
thīwe thayū kwa ūlūngalu; na
kwondū wa makūnwa make nī-
mwavoiw'e.

Alomi 6:2 na 11

Ithyī ala twakwie kwa naī, tū-
kekala vo īngī ata? . . . O ta ūu
nenyu italei ene kwīthīwa mwī
akw'ū kwa naī, īndī mwī thayū
kwa Ngai nthīnī wa Klisto Yesū.

Akalatia 6:8

Nündū ūla ūvuiaa mwīi wake, kwa mwīi wake akaketha wana-ngiko; indī ūla ūvuiaa ūla Veva, kwa Veva akaketha thayū ūtathela.

Yoana 3:36

Ūla wītikīlaa ū Mwana e na thayū ūtathela; indī ūla ūtamwītikīlaa Mwana ndakona thayū, indī ūthatu wa Ngai wikalaa iū-lū wake.

Alomi 6:23

Nündū ituvi ya naī nī kīkw'ū; indī mūthīnzio wa Ngai nī thayū ūtathela nthīnī wa Klīsto Yesū Mwīaii waitū.

Yoana 17:3

Na thayū ūtathela nīw'o ūū, nī kana makūmanyē we Ngai ūla wa w'o weka, na ūla wamūtūmie, nake nī Yesū Klīsto.

Yoana 3:14, 15

Na o tondū Mose wokīlilye īla nzoka weūnī, mūvaka Mwana wa mūdū okīlw'e ta ūu: nī kana o ūla ūmwītikīlaa ethīwe na thayū ūtathela.

Yoana 5:24

Nī w'o, nī w'o nīngūmwīa, Ūla wīw'aa ndeto yakwa, na ūmwītikīlaa ūla wandūmie, e na thayū ūtathela, na ndakalika ūsililonī; indī nūvītīte kuma kīkw'ū-nī na kūlika thayūnī.

Alomi 8:16

Ūla Veva mwene akūsīāa vamwe na maveva maitū, kana ithyī twī syana sya Ngai.

1 Yoana 2:3

Na ūndūnī ūū nītwīsī kana nītūmūmanyīte, ethīwa nītūkwa-
taa mīao yake.

1 Yoana 4:13

Ūndūnī ūū nītūūmanya kana tūtwe nthīnī wake nake nthīnī waitū, nūndū nītūnengete Veva wake.

1 Yoana 3:18, 19

Syana syakwa nini, tūikenda-
ne na ndeto, kana na ūīmī; īndī

twendane na kwīka, na twendane w'o. Kwondū wa ūu nītūūmanya kana twī ma ūla w'o, na nītū-tonya kūvindīthya ngoo sitū, twī mbee wake.

Yoana 14:21

Ūla wī na mīao yakwa, na ūmīkwataa, ūsu nīwe ūmbende-
te: na ūla ūmbendete akendwa nī Asa, nakwa ngamwenda na ngeeyonan'ya kwake.

Akalatia 4:6

Na kwa kwīthīwa mwī ana, Ngai atūmie Veva wa Mwana wake alike ngoonī sitū, akīta-
naa, akyasya, Nau, Asa.

1 Vetelo 1:8

Ūla mūmwendaa o na kau mū-
iaamwona; o na mūtiūmwona yu,
īndī mūkīmwītikīla, mwītana mū-
no na ūtanu ūtaneeneka na wu-
sūtwe nī ndaīa.

Yoana 17:13

Na yu nīngūka kwaku; na
maūndū aa nīneena kūū nthī, nī
kana methīwe na ūtanu wakwa
wusūe nthīnī wamo.

Akalatia 2:20

Nīnambiwe ngelan'yonī vamwe
na Klīsto; na tii nyie nī thayū
īngī, īndī no Klīsto wī thayū nthī-
nī wakwa: na thayū ūū nī naw'o

yu mwīnī nīngwīkala naw'o mūī-
kīionī, mūīkīio ūla wī nthīnī wa
Mwana wa Ngai, ūla wambendie,
na eenengane kwondū wakwa.

Yoana 15:11

Nīnamūtavya maūndū aa, nī
kana ūtanu wakwa wīthīwe nthī-
nī wenyu, na ūtanu wenyu wīthī-
we wī musūu.

Yoana 16:22 na 24

Nenyu yu mwī na kīmako:
indī ngamwona ingī, na ngoo sye-
nyu ikatana, na ūtanu wenyu
vai mūndū wīmūvena. . . Kūvika
yu mūiaavoya ūndū syītwanī ya-
kwa: voyai, na mūkanengwa, ka-
na ūtanu wenyu wusūe.

Alomi 6:16

Mũĩsĩ, kana kwa ũla mwĩ-nenganĩte ene mwĩthĩwe ngombo syake sya kwĩw'a, mwi ngombo syake ũla mũmwĩw'aa; ethĩwa nĩ ũkombo wa naĩ ũetae kĩkw'ũ, kana ethĩwa nĩ ũkombo wa kwĩw'a ũetae ũlũngalu?

2 Athesalonika 1:7-9

Na kũmũnenga inyw'ĩ ala mũthĩnaw'a ũthũmũo vamwe nai-tũ, ĩvinda yĩla Mwĩaiĩ Yesũ ũ-kavuanw'a kuma ĩtunĩ vamwe na alaĩka ma vinya wake ũlĩlĩnzĩ-nĩ wa mwaki, akĩĩvanĩsya kwa ala matamwĩsĩ Ngai, na ala ma-

tawĩw'aa ũvoo mũseo wa Mwĩaiĩ waitũ Yesũ: ala makona ũsilĩlo, naw'o nĩ wanangĩko ũtakathela, kũvetwa ũthyũnĩ wa Mwĩaiĩ na ũtheunĩ mũtisu wa vinya wake.

Ūvuan'yo 22:14

Nĩ aathime ala mathambasya ngũa syoo, nĩ kana methĩwe na ũkũmũ wa kũvika mũtĩnĩ wa tha-yũ, na mesĩle mbingĩlonĩ malike mũsyĩ.

Alomi 2:13

Nũndũ ti ewi ma ĩla mũao alũ-ngalu mbee wa Ngai, ĩndĩ nĩ eki ma mũao makatalĩlwa ũlũngalu.

1 Yoana 2:23

O ūla ūnūmūkaia Mwana, ūsu nde na Asa: ūla ūnūmumbūla Mwana e na Asa nake.

Mathayo 10:32, 33

Kila mūdū indī ūla wimbumbūlaa mbee wa andū, nakwa ngamumbūlaa mbee wa Asa wakwa ūla wī itunī. Indī o ūla wīngaiāa mbee wa andū nakwa ngamūkaiaa mbee wa Asa wakwa ūla wī itunī.

Alomi 10:9, 10

Nikwīthiwa ethīwa ūkamumbūla Yesū na kanyw'a waku kana nīwe Mwīaii, na ūkeetikila

ngoonī yaku kana Ngai nīwamūthayūūkisye kumumya akw'ūnī, ūkatangīwa: nūdū mūdū nīwītikīlaa na ngoo kūvikīa ūlūngalu; na nīwumbūlaa na kanyw'a kūvikīa ūtangīo.

Luka 9:26

Nūdū o ūla ūkambīw'ia nthoni nyie na ndeto syakwa, nūkew'īwa nthoni nī Mwana wa mūdū, yīla ūkoka ūtheunī wake mūtisu, na wa Ithe, na wa alaika atheu.

Avilivi 2:11

Na nī kana kila ūimī wīumbūla kana Yesū Klisto nī Mwīaii, kwa ndaia ya Ngai Asa.

2 Athesalonika 2:9

Ūla kŭka kwake nĩ kwianana na kwika kwa Satani na vinya w'onthe na syama na moseng'yo ma ūvungũ.

1 Vetelo 5:8

Īthĩwai na kiliko, syaiĩsyai: mŭvinganĩsya wenyu ndevili a-ngangaa kũũ na kũũ ta mŭnyambũ ūkŭluma, aimantha mŭndũ aye.

Meko ma Atŭmwa 26:18

Kŭmasalukya metho moo, nĩ kana methyũũe na kŭkĩtia kĩvindu makyelekele kyeni, na kũeka ūkŭmũ wa Satani na ūmwelekelā Ngai, nĩ kana mose ūkeo

wa naĩ, na ūtĩĩwa vamwe na onthe ala mavathanĩtw'e kwondũ wa mũikĩio ūla wĩ kwakwa.

Aeveso 6:11

Īkĩai mĩio yonthe ya kaũ ya Ngai, nĩ kana mŭtonye kũsiĩa maũĩ ma Satani.

Mathayo 4:1 na 10, 11

Nĩvo Yesũ watongoew'e nĩ Veva weũnĩ nĩ kana atatwe nĩ ndevili. . . Nĩvo ĩndĩ Yesũ wamwĩie, Thi, Satani: nŭndũ nĩkũandĩkĩtwe, Mũthaiithae Mwĩaiĩ Ngai waku, na mũthũkũmae we, e weka. Na ĩndĩ ndevili amũtia, na sisya, alaĩka mooka mamũthũkũma.

2 Athesalonika 2:8

Nivo indī ūla mung'endu ūkavuanw'a, ūla Mwīāī Yesū wīmūaa na mīthūmū ya kanyw'a wake, na kūmwananga na ūvuan'yo wa kūka kwake.

1 Yoana 3:8

Ūla wīkaa naī nī wa ndevili; nūndū ndevili atwīe ekaa naī kuma mwambīlilyonī. Kwondū wa ūu Mwana wa Ngai nīwonanīw'e, nī kana anange mawīa ma ndevili.

Aevelania 2:14

Indī nīkwīthīwa syana nīsyosaa mwī na thakame, we nake

mwene nīwosie o ta ūu; nī kana kwondū wa kīkw'ū amwasye vinya ūla waī na vinya wa kīkw'u, nake nī ndevili.

Yakovo 4:7, 8a

Inyivyei indī kwa Ngai; indī mūsīīei ndevili, nake akamūkīa. Mūthengeei Ngai, nake akamūthengeea inywī. . .

Alomi 8:35 na 37

Nūū ūla witūvathanasya na wendo wa Klīsto? nī monyamao, kana woo, kana thīna, kana yūa, kana ndwīkīwa, kana mūisyo, kana ūvyū? . . . Aiee, maūndūnī asu onthe nītūkīlya vinya mūno kwondū wa ūla watwendie.

Akalatia 5:22, 23a

Indī ūsyao wa Veva nī wendo, ūtanu, mūuo, wūmūsyo, kwīka angī nesa, kīthito, ūuu, wīting'o.

1 Yoana 4:20

Ethīwa mūndū easya, Nyie nī-nīmwendete Ngai, na emena mwana-a-īthe, nī mūneeni wa ū-vūngū: nūndū ūla ūtamwendaa mwana-a-īthe ūla wonaa, ndatonya kūmwenda Ngai ūla ūtaamwona.

Yoana 13:35

Na kwondū wa ūu andū onthe makamanya kana mwī amanyī-w'a makwa, ethīwa mwīthīwa na wendo inyw'i kwa inyw'i.

Yoana 21:16

Na amūkūlya īngī ya kelī, Simoni, mwana wa Yona, nūmbendete? Amwīa, Ī, Mwīaī; we nīwīsī kana nīngwendete. Amwīa, Īthya malondu makwa.

1 Akolintbo 13:1

O na nganeena na ithyomo sya andū na sya alaīka, nakwa ndi na wendo, ndwīkīte kindū kī-tūtwe kya ūthuku kīambaa, kana kīla kikayaa.

1 Yoana 3:14

Nītwīsī kana nītūvītite twauma kīkw'ūnī twavota thayūnī, nīkwīthīwa nītūmendaa ana-a-asa. Ūla ūtendanaa atwīe kīkw'ūnī.

Meko ma Atūmwa
10:39-41

Na ithyī twī ngūsī sya maū-
ndū asu onthe ala wekie nthī ya
Ayuti, na Yelusaleme nayo; na-
ke nīmamūaie makīmwamba mū-
tīnī. Mūndū ūsu Ngai nīwamū-
thayūūkisye mūthenya wa kata-
tū, na amumīlya onanw'e, ti kwa
andū onthe, indī kwa ngūsī ila
Ngai wambie ūnyuva, nasyo nī
ithyī, ala twaīe na kūnyw'a va-
mwe nake itina wa kūthayūka
kwake kuma kwa akw'ū.

Yoana 20:26-28

Na matukū nyanya mathela
amanyīw'a make maī nyūmbanī

nthīnī ĩgnī, na Thoma aī vamwe
nao. Na Yesū ooka, mīomo ĩ mī-
vinge, na aūngama katī wamo,
na asya, ĩthīwai na mūuo. Na
indī amwīa Thoma, Ete kyaa
kyaku vaa, noiona itaa syakwa;
na ete kw'oko kwaku, wikīe
mbaunī kwakwa: na ndūkethīwe
ūtetikīlīte, indī wīthīwe wītīkī-
līte. Thoma amūsūngīa, amwīa,
Mwīaīi wakwa na Ngai wakwa!

Maliko 16:9

Na Yesū athayūka kīoko tene,
mūthenya wa mbee wa kyumwa,
amba ūmumīlīla Meli Makata-
lene, ūla waumiw'e nīwe ndai-
moni mūonza.

Alomi 1:4

Ūla watavaniw'e kwīthīwa nī Mwana wa Ngai na vinya, kwondū wa veva wa ūtheu, nī kūthayūūkw'a kuma kwa akw'ū; Yesū Klīsto Mwīaii waitū.

Alomi 6:3-5

Kana mūiisī, ithyonthe ala twavatisiwe kūlikwa nthīnī wa Klīsto Yesū, nītwavatisiwe kūlikwa nthīnī wa kīkw'ū kyake? Twathikiwe īndī vamwe nake na nzīa ya ūvatiso nthīnī wa kīkw'ū kyake: nī kana o tondū Klīsto wathayūūkiw'e kuma kwa akw'ū nūdū wa ndaia ya Ūthe, naitū no ta ūu tūkinyae na tha-

yū mweū. Nūdū ethīwa tūkwatanītw'e nake mūvw'anīlenī wa kīkw'ū kyake, tūkeethīwa o ta ūu mūvw'anīlenī wa ūthayūūkyo wake.

Yoana 5:25 na 28, 29

Nī w'o, nī w'o, nīngūmwīa, Saa nīwūkīte, o na yu nī mūviku, yīla akw'ū makew'a wasya wa Mwana wa Ngai; na ala mekwīw'a makeethīwa na thayū. . . Mūikaseng'e kwondū wa ūu: nūdū saa nīwūkīte, yīla onthe ala me mbūanī makew'a wasya wake, namo makauma; ala meekie moseo, kwa ūthayūūkyo wa thayū; na ala meekie mothūku, kwa ūthayūūkyo wa ūsilīlo.

Luka 1:74, 75

Kana, twavonoka mokonī ma amaitha maitū, akatūnenga ithyī Kūmūthūkūma tūte na w'ia, Twī na ūtheu na ūlūngalu kwake mīthenya yaitū yonthe.

2 Akolintho 7:1

Kwondū wa kwīthīwa twī na matho aa, endwa, twīthesye ene ūvuku w'onthe wa mwīi na wa ngoo, tūkianīsyā ūtheu nthinī wa kūmūkīa Ngai.

2 Timotheo 2:21

Ethīwa indī mūdū etheasya kwa asu, akeethīwa e mūio wa kwona ndaīa, ūvathīwe ethīwe mūtheu, waīle wīa wa Mwīai, ūseūvīt'w'e kwa kīla wīa mūseo.

1 Vetelo 1:15

Indī o tondū ūla wamwītie nī mūtheu, o ta ūu ithīwai atheu mwīkalilenī wenyu w'onthe wa thayū.

1 Vetelo 1:2

Kwīanana na ūndū Ngai Asa wamanyie kuma tene, kwondū wa kūvathanw'a nī Veva kwīthīwe atheu kūvika kwīw'a na kūminzangīw'a nthakame ya Yesū Klīsto: Mumo nīwīthīwe nenyu na mūuo nīwingīvw'e.

Aevelania 12:14

Manthai kwīthīwa na mūuo na andū onthe, na kūvathwa mwīthīwe atheu kūla mūdū ate na kw'o ndakamwona Mwīai.

Aevelania 13:12

Kwondū wa ūu Yesū nake, nī kana avathan'ye andū na nthakame yake mwene methiwe atheu, nīwanyamaie ngali ya nza ya mbingilo.

1 Yoana 1:9

Ethiwa nītūkumbūla nai sitū, we e kithito, na nī mūlūngalu wa utūekea nai sitū, na kūtūthesya ūndū ūte ūlūngalu w'onthe.

Mathayo 3:11

Ni w'o nyie nīmūvatisaa na manzi kūvikia ūalyūlo wa ngoo: indī ūla wūkīte itina wakwa e na vinya kwī nyie, o na ndyianīwe nī ūkua iatū syake: ūsu aka-

mūvatisaa na Veva Mūtheu na mwaki.

2 Vetelo 3:11

Nīkwīthiwa syīndū isu syonthe nīkanyaīkw'a ūu, inyw'i mwaile kwīthiwa andū maili ata mwīkalileni mūtheu wa thayū na kūmūkia Ngai.

Aeveso 4:24

Na mwīvw'ike mūndū mweū, ūla wombiwe na mūvw'ano wa Ngai nthini wa ūlūngalu na ūtheu wa w'o.

Aeveso 1:4

O ūndū watūnyuvie nthini wake nthi itanambililw'a, nī kana twīthiwe atheu tūte na ūndū ūtaile mbee wake nthini wa wendo.

Alomi 8:9

Indī inywī mūi ma mwīi, indī mwī ma Veva, ethīwa nī w'o kana Veva wa Ngai atwīe nthīni wenyu. Indī ethīwa mūdū o na wīva nde na Veva wa Klīsto, ūsu ti wake nongi.

Luka 11:13

Ethīwa inywī indī, ala mwī athūku, nīmwisī kūnenga syana syenyu mīthinzio mīseo, ti mbee mūno Ithe wenyu ūla wa itūni kūmanenga Veva Mūtheu ala mawītasya?

Meko ma Atūmwa 7:55

Indī ausūtwe nī Veva Mūtheu, ang'elela aketee itūni, na oona ū-

theu mūtisu wa Ngai, na Yesū aūgeme ngalī ya kw'oko kwa aūme kwa Ngai.

Meko ma Atūmwa 1:8a

Indī mūkoosa vinya, yīla Veva Mūtheu wīuka iūlū wenyu: na mūkeethīwa mwī ngūsī syakwa. . .

Meko ma Atūmwa 11:24

Nīkwīthīwa we aī mūdū mūseo, na kusūwa nī Veva Mūtheu na mūikīio. Na andū aingī mongeleka ngalī ya Mwīaīi.

Meko ma Atūmwa 4:31

Na mavoya, vala moombanīte vathingithangw'a; nao mausūwa onthe nī Veva Mūtheu, na maneena ndeto ya Ngai na ūnyiau.

Mathayo 28:20b

. . . Na sisyai, nyie nĩ vamwe nenyu mĩthenya yonthe, kũvika wianĩu wa ivinda yĩ.

Maliko 9:23

Na Yesũ amwĩa, Ethĩwa we nũtonya! Maũndũ onthe nĩmato-nyeka kwa ūla ūnũkũikĩa.

Aevelania 12:7

Nĩ kwondũ wa kũsililwa mũmĩasya; Ngai amwĩkaa ta ana; nũndũ nĩ mwana wĩva ūla ūtasililawa nĩ ithe?

1 Vetelo 4:12, 13

Endwa, mũikone ta ūndũ wa ūseng'ya ūtatwa ūilyĩ ta mwaki

ũla wĩ kwenyu, ūla ūmũvikĩaa ūmũtate, ta ūndũ weu wamũkwata: ĩndĩ o ūndũ mwĩ osi ma mathĩna ma Klisto, tanai; nĩ kana mũtane ūtanu mũnene mũno ĩvinda ya ūvuan'yo wa ūtheu wake mũtisu.

Ūvuan'yo 21:4

Na akavyaĩa methoi onthe methonĩ moo; na kĩkw'ũ kĩkethĩwa vo ĩngĩ; o na kũikethĩwa ĩngĩ kũmeta, kana kũĩa, kana woo: maũndũ ma mbee nĩ mavĩtu.

Mathayo 6:33

Īndĩ ambai ūmantha ūsumbĩ wake, na ūlũngalu wake; na isu syonthe nĩmũkongeleelwa.

Aevelania 2:18

Nikwĩthiwa we mwene nĩwa-thĩniw'e aitatwa, nũtonya kũma-tetheesya ala matatawa.

Alomi 16:20a

Na Ngai wa mũuo akamũtu-mba Satani ungu wa nyaĩĩ syenyu mitũkĩ. . .

2 Akolintho 4:17

Nũndũ thĩna ũũ witũ mũvũthũ, ũla wa kavinda kanini, nũtetha-sya wĩa mbee na mbee mũno wa utũetee ũtaĩo ũtathimika wa tene na tene.

1 Akolintho 10:13

Mũtyaakwatwa inyw'ĩ nĩ mata-twa ate o ala mũndũ ũtonya kũ-

momĩĩsya: ĩndĩ Ngai e kĩthito, na ndakamũeka mũtatwe kũvĩtũka vinya wenyu; ĩndĩ vamwe na kũ-tatwa akamantha nzĩa ya kũtho-noka, nĩ kana mũtonye kũmo-mĩĩsya.

Alomi 8:28

Naitũ nĩtwĩsĩ maũndũ onthe mekaa vamwe na kũete moseo kwa ala mamwendaa Ngai, kwa ala meetiwe kwĩanana na kwenda kwake.

Yakovo 1:12

Nĩ mũathime mũndũ ũla wũ-mĩĩasya matatwa; nũndũ eetĩkĩ-lwa, akanengwa ngovia ya ũsu-mbĩ ya thayũ, ĩla Mwĩaĩĩ wama-thie ala mamwendaa.

Ūvuan'yo 3:21

Ūla ūkilasya, ngamūnenga kwīkala vamwe nakwa kīvilanī kya-kwa kya ūsumbī, o ūndū nakwa nakililye, na kwīkala vamwe na Asa wakwa kīvilanī kyake kya ūsumbī.

Ūvuan'yo 3:5

Ūla ūkilasya, o ta ūu akavw'i-kwa ngūa nzaū; na ndikananga nongi syītwa yake īvukunī ya thayū, na ngayumbūla syītwa yake mbee wa Asa wakwa, na mbee wa alaika make.

Ūvuan'yo 3:12

Ūla ūkilasya, ngamūtwa kī-tuī īkalūnī ya Ngai wakwa, na ndakaumaala īngī nongi: na ngaa-

ndika īlūlū wake syītwa ya Ngai wakwa, na syītwa ya mūsyī wa Ngai wakwa, ūla Yelusaleme mweū, ūla ūtheeaa kuma itunī kwa Ngai wakwa, na ngaandika īlūlū wake syītwa yakwa mwene yīla yeū.

Ūvuan'yo 21:7

Ūla ūkilasya akatiīwa maūndū asu; nakwa ngeethīwa Ngai wake, nake akeethīwa mwana wakwa.

Ūvuan'yo 2:7

Ūla wī na kūtū, nīew'e ūndū Veva ūnūūtavya makanisa. Ūla ūkilasya, ngamūnenga we aye ūsyao wa mūtī wa thayū, ūla wī mūūndanī wa Ngai.

46 NGAI NŪNEENAA NAITU IŪLŪ WAKŪTAAANISYA

Mathayo 5:32

Indī nyie ningumwia, kana kīla mūdū ūekaa mūka wake, ate o kwondū wa ūlaalai, nūnūmūtw'ikīthya kīlaalai: na o ūla wīmūtwaā ūsu ūeketwe nūnūūlaalaa.

Alomi 7:2, 3

Nūdū mūdū mūka ūla wī na mūūme nīwovetwe nī mīao kwa mūūme īvinda yīla mūūme wī thayū; indī ethīwa mūūme akakw'a, nīwathaw'a kuma mwīaonī wa mūūme. O ta ūu ethīwa īvinda yīla mūūme wī thayū, akatwawa nī mūdū ūngī, akeetwa kīlaalai: indī ethīwa mūūme nī-

wakw'a, nūthaitw'e mwīaonī, nake we ti kīlaalai, o na atwawa nī mūdū ūngī.

Luka 16:18

O ūla ūekaa mūka wake, na aitwaa ūngī, nūnūūlaalaa: na o ūla wīmūtwaā ūsu ūeketwe nī mūūme nūnūūlaalaa.

1 Akolintho 7:10, 11

Indī kwa ala matwaanīte nīngwīaa, o na tii nyie, indī nī Mwīaii, kana mūdū mūka ndakamūlee mūūme, (indī ethīwa nūnūūthi, nīeyikalye ate mūtwaē, kana ethīwa ti ūu, ew'ane na mūūme wake;) na mūūme ndakamūlee mūka wake.

Yakovo 5:8

Inyw'i nenyu ūmīisyai; lūlū-
milyai ngoo syenyu: nūndū kū-
ka kwa Mwīaīi kwī vakuvī.

Mathayo 24:27

Nūndū o ūndū ūtisi ūtisaa wu-
milonī wa syūa, nokyoneka kū-
vika ūthūilonī; no ta ūu kūke-
ethīwa kūka kwa Mwana wa
mūndū.

Maliko 8:38

Nūndū o ūla ūkambīw'īa ntho-
ni nyie kana ndeto syakwa ūsyao-
nī ūū wa ūlaalai na wa naī, nake
Mwana wa mūndū nūkamwīw'īa
nthoni, yīla ūkoka ūtheunī mū-
tisu wa ūthe wake vamwe na alaī-
ka atheu.

Ūvuan'yo 3:11

Ngooka mītūkī: lūmya ūla wī
naw'o, nī kana mūndū o na wī-
va ndakose ngovia yaku ya ūsu-
mbī.

Mathayo 24:30

Na īndī kūkyoneka wonan'yo
wa Mwana wa mūndū ītunī: na
īndī mbaī syonthe sya nthī ika-
meta, na makoona Mwana wa
mūndū okīte īlūlū wa mathweo
ma ītu na vinya an ūtheu mūnene
mūtisu.

Yoana 14:3

Nakwa nathi ūmūseūvīsyā va-
ndū, ngooka īngī, na ngamwosa
inyw'ī mwīthīwe kwakwa; nī ka-
na vala nī, nenyu mwīthīwe vo.

Luka 21:27

Īvinda yīu nīmakamwona Mwana wa mūdū okite ĭthweonī na vinya na ūtheu mūnene mūtisu.

1 Yoana 3:2

Endwa, yu twī syana sya Ngai, na ndūnamba kwonanw'a ūndū tūkethīwa tūilyī. Nītwīsī kana, yīla wīonanw'a, tūkavw'anana nake; nūdū tūkamwona we o ūndū ūilyī.

Ūvuan'yo 16:15

Sisya, nīūka ta kīng'ei. Nī mūathime ūla ūsyañiasya na kūsūvia ngūa syake, ndakathi e mūthei, na makona nthoni syake.

Meko ma Atūmwa 1:11

Nao masya, Inywī andū ma Kalilii, nīkī mūkūngama mūkisisya ĭtunī? Yesū ūsu, ūla woswa ĭlū ĭtunī kuma vala mūī, akooka o ta ūu, o ūndū mwamwona aithi ĭtunī.

Luka 12:40

Nenyu ĭkalai mwiyūmbanīye: nīkwīthīwa Mwana wa mūdū akooka saa ūla mūtatañe.

Mathayo 16:27

Nūdū Mwana wa mūdū akooka ūtheunī mūtisu wa ĭthe wake vamwe na alaika make; na ĭvinda yīu akamūiva kīla mūdū kwīanana na kwīka kwake.

NDETO SYA NGAI

2 Vetelo 1:21

Nündū wathani o na wīva ndwaaetwe nī kwenda kwa mūdū: īndī andū maneenie ndeto syaumie kwa Ngai, maito-ngoew'a nī Veva Mūtheu.

Yoana 6:63

Nī veva ūla ūnengae thayū; mwī ndūtandīthya kindū: ndeto ila nīneenete nenyu nīsyō veva, na nīsyō thayū.

Aevelania 4:12

Nīkwīthīwa ndeto ya Ngai ī thayū, na nī nthangaau, na nī mbūī kwī ūvyū ūla mūī ngālī syelī, nayo ītonyaa kūvika kūaan'ya thayū na veva, na malee-

nyū na mūthungo, na ī mītūkī ya kūmanya mosūanīo na kwenda kwa ngoo.

Mathayo 22:29

Īndī Yesū asūngīa na amea, Nīmūkūvītya, nīkwīthīwa mūtyīsī maandīko, o na vinya wa Ngai.

Luka 21:33

Ītu na nthī nikavīta: īndī ndeto syakwa itikavīta.

2 Timotheo 3:16

Kīla Ūandīko nīwaveveewe nī Ngai, naw'o nīwaīle wa kūmanyīsyā, na kūīkīīthya andū mavītyo, na kūmatūngīa, na kūsilīla kwa ūlūngalu.

Text reprinted from the Bible in Kikamba by permission of United Bible Societies Africa Regional Centre, Nairobi, Kenya.

Published in numerous languages by World Missionary Press as God supplies funds in answer to prayer. If you would like more copies for careful distribution, write in English to:

World Missionary Press, Inc.
P.O. Box 120
New Paris, IN 46553-0120